

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

היכל
תשיעי
קובץ
שלשלת האור
שער
שלישי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

קרח

(חלק בג שיחה א)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושלש לבריאה

שנת הקהל

מחזור הראשון של לימוד הלכותי שיחות

שבוע פרשת קרח, (אד"ק) ט"כא סיון ; (בכל העולם) כט סיון — ה'תמוז, ה'תשפ"ג (ב)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2023
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

קרח

113

את „תלונות בני ישראל“, והיה צורך (גם) ב„אות“ זה של „פרח מטה אהרן?“ והנה, על הפסוק: „השב את מטה אהרן לפני העדות למשמרת לאות“ – פירש רש"י: „למשמרת לאות לזכרון שבחרתי באהרן הכהן ולא ילוננו עוד על הכהונה“.

וכתב הרמב"ן⁹ על פירוש רש"י זה: „ואין המטה הזה אות רק על מטה לוי שנבחר משאר השבטים לא על אהרן שתהיה לו הכהונה“, ועל כן פירש „למשמרת לאות“ – על שבט לוי תמורי הבכורות, כי השריפה אות על הכהונה והפרח על הלוייה¹⁰.

והמפרשים¹¹ האריכו לבאר כי לדעת רש"י אות המטה, „פרח מטה אהרן“, היה על שני הענינים – הן על כך שאהרן נבחר לכהונה והן על כך ששבט לוי נבחר לעבודת הלוייה – וביארו את ההכרח לפירושו זה:

אילו היה זה „אות“ על בחירת שבט לוי בלבד, אזי (א) לא היה המטה נקרא „מטה אהרן“, אלא מטה אלעזר בן

א. כבר נתבאר בעבר פעמים רבות, שרש"י בפירושו על התורה מיישב את כל השאלות העולות בפשוטו של מקרא (ל„בן חמש למקרא“), ובמקום שישנו קושי מסוים שלא מצינו עליו ביאור בפירוש רש"י, צריך לומר שהתירוץ מובן מעצמו על-פי פשוטו של מקרא¹, או שהדברים מתיישבים על-פי דברי רש"י באחד מפירושיו (על אתר או לעיל).

בפרשתנו, לאחר סיפור הכתוב אודות עונש הבלועים – „ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם גו"², אשר „בזאת תדעון כי ה' שלחני לעשות את כל המעשים האלה – שעשיתי על פי הדיבור לתת לאהרן כהונה גדולה כו"³, וכן אודות עונש השרופים – „ואש יצאה מאת ה' ותאכל את החמשים ומאתים איש מקריבי הקטורת"⁴, אשר הוכיח כי „האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש“, ו„כולם אובדים"⁵ (ולאחר סיפור המגיפה⁶) – מסופר אודות „פרח מטה אהרן“.

ואינו מובן: למה לא היה די בכל העונשים והאותות הגלויים כדי לבטל

(1) וכדמוכח גם מזה דכשאר תירוץ (ע"ד הפשט) כותב רש"י „איני יודע“ (תולדות כח, ה. ובכו"כ מקומות) וכיו"ב – ראה לקו"ש ח"ה ע' 1 הערה 2.

(2) טז, לב.

(3) שם, כח ובפרש"י.

(4) שם, לה.

(5) שם, ז ובפרש"י שם. וראה פרש"י שם, ו.

(6) שם יז, יא ואילך. וראה הערה הבאה.

(7) שם, כ. וראה בחיי שם: „הכתוב הזה יורה כי עדיין היו מתלוננים אחר שנעשו בהם שלושה שפטים בליעה ושריפה ומגפה“, ומפרט מה פעל כ"א מה„שפטים“.

(8) שם, כה.

(9) שם.

(10) וכמו שכתב לפני שם, ו. וראה גם בחיי שם, כ. באורי מהרא"י (לבעל תרומת הדשן) שם, יח. פענח רזא שם. עקידה שער עז בסופו. ועוד.

(11) ראה רא"ם, גוף א ועוד – כנסמן בהערות הבאות.

פירוש רש"י על הפסוק¹⁸, "ויוצא פרח גר", וכדלקמן.

ב. על התיבות "ויוצא פרח" כתב רש"י, "כמשמעו".

ואינו מובן: (א) היה לרש"י לכתוב זאת בפעם הראשונה שנאמר הדבר בעניינו¹⁹, על הכתוב "מטהו יפרח", ולא בפעם... השלישית!

(ב) מובן בפשטות, שרש"י מפרש את לשון הכתוב רק במקום שהפשט אינו ברור מתוך משמעות התיבות והפסוק, אבל במקום (שפירושו כמשמעו, היינו) שהפירוש נשמע מתוך לשון הכתוב, אין דרכו לפרש מאומה (כי בכהאי גוונא אין צורך לפרש, ומטעם זה רש"י אף אינו נזקק לבאר מהו "משמעו"). ובמקומות שכתב "פירושו כמשמעו" וכיוצא בזה – הרי זה כדי לשלול פירוש שאינו "כמשמעו", אלא שאעפ"כ היינו עלולים להעדיפו מצד תוכן הענין וכיוצא בזה.

ואם כן, צריך להבין מהו הפירוש הנוסף והראיה עליו – בפסוק דידן.

והנה בשפתי-חכמים²⁰ כתב: "היכן שיש שתי לשונות כגון הכא פרח והדר ויצץ ציץ, ופרח הוא ידוע לשון מה הוא וציץ אין ידוע מה לשון הוא, לכך פרש"י פרח כמשמעו ואין צריך פירוש, אבל ציץ אין ידוע וצריך פירוש והיא חנטת פרי". אבל לפי כלל זה הרי, אדרבה, הקושיא אף גדולה מזו²¹: הלא

אהרן, בהיותו נשיא שבט לוי¹², וכשם שבשאר כל השבטים נלקח המטה מאת נשיא השבט¹³; (ב) לא היו נכתבים על המטות שמות הנשיאים ואהרן ("איש את שמו תכתוב על מטהו, ואת שם אהרן תכתוב על מטה לוי"¹⁴), אלא שמות השבטים¹⁵.

מפרשים אחרים הוסיפו כמה פרטים שמהם יש להוכיח שאות המטה היה (גם) על כהונת אהרן: (א) הפריחה היתה באותיות השם "אהרן" דוקא, ולא במקום אחר על המטה¹⁶; (ב) "ויצץ ציץ גוי" מרמז על כהונה גדולה שמצד הציץ¹⁷. ועוד הוכחות כיוצא בזה.

אבל, כל זה לא נמצא (אפילו ברמז) בפירוש רש"י כאן.

ובכל אופן צריך להבין: אפילו לפי הנ"ל, שישנן כמה הוכחות לכך שהאות היה (גם) על כהונתו של אהרן – אינו מובן מדוע בכלל היה צורך בתוספת זו של אות ובחינה על בחירת אהרן, ולא היה די באותות הקודמים, כנ"ל.

וי"ל שהביאור בכל זה יובן על-פי

(12) כמ"ש (במדבר ג, לב), "ונשיא נשיאי הלוי אלעזר גר", ובפרש"י, "ממונה על כולם כו".

(13) ראה רא"ם לפרש"י שם, כה (וראה גם בגר"א).

(14) שם, יד"ח.

(15) נחלת יעקב שם. וראה מעשי ה' (להר"א אשכנזי. ווינצ'אה שמג. ירושלים תשמ"ב) מעשי תורה פכ"ה. אברבנאל כאן.

(16) ראה לבוש (הובא גם בצידה לדרך) ושפ"ח. אמנם להלבוש האות הוא רק על כהונת אהרן ולא על בחירת שבט לוי (שע"ז לא ערערו).

(17) ראה אברבנאל כאן. ח"י ופי' מהרי"ק (לבעמחה"ס שו"ת מהרי"ק). וראה חזקוני. נחלת יעקב. ועוד.

(18) שם יז, כג.

(19) יז, כ.

(20) הנדפס בחומשים (ובשפ"ח הנדפס באוצר פירושים (עם הרא"ם כו') – ליתא).

(21) ומה שתירץ בשפ"ח בתחלתו, "לפי שמצינו ציץ קודם הפרח שנאמר (ישעי' כז, ו)

ויגמל²⁴ ולשון זה מצוי בפרי האילן כמו ובוסר גומל יהיה נצה²⁵.

ועל-פי הידוע, וכמו שנתבאר כבר פעמים רבות, שלשונו של רש"י מדויקת בתכלית – צריך להבין: הטעם שהביא רש"י את לשון הכתוב „ובוסר גומל“ מובן הוא (על-פי לשון רש"י עצמו) – כי משם יש ראייה שלשון זו („ויגמול“) מצויה (לא רק ביחס לילדים, אשר נגמלים מחלב אמם²⁶, אלא) גם ביחס לפירות. אבל מהו הדיוק (וההוספה בלשונו) „בפרי האילן“ ולא „בפירות“ סתם²⁷?

ד. וי"ל הביאור בזה:

בפשוטו של מקרא עולות כאן כמה שאלות, ומהן:

(א) הלא הקב"ה אמר „והיה האיש אשר אבחר בו מטהו ירפח“, ואם כן, למה התקיים הדבר (בפועל) בשינוי (והוספות) – לא רק „פרח“, אלא אף „ויצץ ציץ ויגמול שקדים“²⁸?

ועוד זאת – הרי הוספות אלו דורשות נסים נוספים!

116 (ב) בפסוק זה יש לכאורה כפל לשון – לאחר שאמר הכתוב „והנה פרח גו“ נאמר שוב „ויוצא פרח“.

(24) וירא כא, ח.

(25) ישע' יח, ה.

(26) כמ"ש (ישע' כח, ט) „גמולי מחלב“. – והוא פשטות פירוש תיבת ויגמול במקרא, עד כ"כ שרש"י אינו מפרשה (וירא כא, ח).

(27) להעיר ממפרשים (פרש"י ורד"ק) לישע' שם.

(28) כמו שהקשה בשפ"ח כאן. וראה גם פני דוד להחיד"א פרשתנו אות יו"ד ד"ה ורש"י, ושם אות טו ד"ה אמנם (בשם רבינו אפרים) ואילך. והתירושים – אינם ע"פ פשש"מ כ"כ.

אילו פירש רש"י את התיבות „ויצץ ציץ“ ותו לא, היה ברור יותר ש„ויוצא פרח“ אינו צריך לפירוש (מאחר שהוא „כמשמעו“), משא"כ כשנפרש „כמשמעו“ – משמע שבא לשלול מן הלומד פירוש אחר, כנ"ל.

בהמשך דבריו כתב רש"י „ציץ – הוא חנטת הפרי כשהפרח נופל“:

וצריך עיון: כידוע, דרכו של רש"י היא לבאר את פשט המקרא, דהיינו פירוש התיבות (והענין המדובר), ולא להוסיף סתם בתיאור הדבר ובפרטיו, מלבד במקום שגם הוספה זו נחוצה להבנת פשוטו של מקרא. ואם כן, צריך להבין: במה נוגע כאן פרט זה באופן גידול הצמחים, ש„חנטת הפרי“ היא „כשהפרח נופל“²²?

ג. בהמשך דבריו כתב רש"י: „ויגמול שקדים – כשהוכר²³ הפרי הוכר שהן שקדים לשון ויגדל הילד

יצץ ופרח לכך פרש"י פרח כמשמעו“, צ"ע, דהרי עדיין לא למד הבה"חמש פסוק הנ"ל שרש"י יצטרך ליישב קושיא שם. וראה לקמן סעי' ו.

(22) להעיר שבא' מכת"י רש"י (שתח"י) מוסיף „כשהפרח נופל“ הפרי מצמיח“. וראה מפרשי רש"י (רא"ם. וראה גו"א, שפ"ח, משכיל לדוד ועוד) שלדעת רש"י הפרח הוא הנץ הנופל וכמו שמפרש בוישב מ, יוד (משא"כ לדעת התרגום כאן*). ולפ"ז מובן לכאורה מה שהוסיף „כשהפרח נופל“, כי זה נוגע לגוף פירוש, שעיי"ז מוסבר שהמדובר בענין אחד. עיי"ש.

(23) כ"ה בדפוס ראשון וכת"י רש"י (שתח"י). ובדפוס שני „כשנגמר הפרי“.

(*) ובא' מכת"י רש"י (שתח"י) הוא חנטת הפרח כשהפרח נופל. אבל חסר שם ד"ה הראשון „ויוצא פרח, כמשמעו“.

אכן מתפרשת כמשמעה, צמיחה של פרחים (ובאילן הנושא פירות הרי זו פריחת פרחים המוציאים לאחר מכן את הפירות³³);

(33) בנוגע לאילני סרק – ראה פרש"י בראשית א, יא (ד"ה אשר), בחוקותי כו, ד (ד"ה ועץ) – בנוגע לשמש במקרא, אבל (כנראה במוחש) גם באילני סרק (ברובם?) יש פירות (שאינם ראויים למאכל אדם) ובהם גרעינים שמהם נוצעים אילן סרק חדש. ולהעיר – בתרגום כאן (ועד"ז בוישב מ, י) תרגם ויוצא פרח, "ואפיק לבלבין". ולהעיר מברכות מג, ב: האי מאן דנפיק כו' וחזי אילני דקא מלבלבי אומר ברוך כו'. ובשטמ"ק שם: והוא ענין מחודש שאדם מברך על עצים יבשים שהפריחין הקב"ה. ומשמע קצת שהוא גם באילני סרק. אבל ברמב"ם (הל' ברכות פ"י ה"ג): וראה אילנות פורחות וניצנים עולים מברך כו'. ובטושו"ע או"ח ר"ס רכו' (ובאדה"ז סדר ברכה"ז פ"ג סי"ד) שמוציאין פרח אומר כו'. ומסיים בטושו"ע** ואם איחר לברך עד שגדלו הפירות כו'. וכן מפורש בבאר היטב שם סק"א (משו"ת הלכות קטנות ח"ב סי' כח) ואין מברכין כ"א על אילני מאכל. וכן משמע מכמה פוסקים. וראה רד"ק דלקמן בפנים סעיף ז***. ואכ"מ.

(*) ולהעיר מהשינוי בנוסח הברכה: בגמ' ואילנות טובות להתנאות בהן בני אדם. וברמב"ם וטושו"ע "ליהנות בהן". וכן מפרש רש"י בפ"ה "להתנאות" בברכות שם. וראה דק"ס שם שכ"ה נוסח הכ"י (וכמה פוסקים) "ליהנות". ולהעיר מברכי יוסף או"ח שם שיורי ברכה שמביא גירסא, "להתעדן בהם בני אדם". ואכ"מ.

(**) ובסדר ברכות הנהנין שם ליתא, אף שהביא אדה"ז בלוח ברכות הנהנין (פ"ב הכ"ג) ובפרטיות, עד שנפל הפרח וגדלו הפירות וכו', וב' הדיעות שבוה. וראה הגש"פ עם לקוטי טעמים כו' (קה"ת תשמ"ז) ע' תרט בהערה, במה שהשמיט בסדר ברה"ז עוד פרטים שבהלוח שם. ואכ"מ.

(***) וראה שער השמים לרי"ג אבי הולביג (בחלק הראשון מאמר השלישי ד"ה ומן הוורדים) שעל הרוב אין לאילן סרק פרחים לפי שאין מוציאין פירות. וראה גם הלכות קטנות שם.

[רבותינו בעלי התוספות²⁹ כתבו ביישוב כפל הלשון "והנה פרח .. ויוצא פרח", ששני מיני פרח היו כאן: מצדו האחד של המטה היו פרחים שנשארו על המטה ולא נשרו ממנו לעולם³⁰; ומצדו השני של המטה נתקיים "ויוצא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים", פרחים שנשרו לאחר זמן "כדרך כל פרחי אילנות"³¹].

אולם אי אפשר לפרש כן בכוונת (פירוש זה של) רש"י³², שהרי חידוש כגון זה היה לרש"י, על-פי דרך פירושו על התורה, לאמרו בפירוש – ולא נמצא הדבר בפירושו אפילו בדרך רמז].

ושאלות אלו בא רש"י ליישב בפירושו, "ויוצא פרח – כמשמעו, ויצץ ציץ – הוא חנטת הפרי כשהפרח נופל".

ה. מזה גופא שפירש רש"י ש"ויוצא פרח" הוא "כמשמעו", פרח ממש, מובן שהלשוניות "יפרח" ו"פָּרַח" האמורות לפני זה אין משמען פריחת פרח.

הלשון "יפרח" או "פָּרַח" (בלשון פָּעַל), כאשר היא באה ביחס לאילן,

(29) שם, כג. וראה גם מושב זקנים עה"ת כאן. פני דוד אות טו שם.

(30) ראה יומא נב, ב (הובא בבעלי התוס' בפני דוד שם): ופרחי. וכ"ה בהוריות יב, רע"א (וש"ג). וראה לקמן סעיף יו"ד.

(31) וכן מוכח לכמה מפרשי התורה שהם ב' ענינים – ראה לדוגמא אברבנאל שהיו "בוה ד' ניסים הא' שהמטה היבש פרח. והב' שהוציא פרח בראשונה. והג' ויצץ ציץ שהוא תחלת הראות הפרי. הד' הוא ויגמול שקדים שלמים כו'".

(32) ברא"ם כאן מפרש (לפרש"י) "פרח על הנץ הקטון ויוצא פרח מורה על הנץ הגדול כי שניהם נק' פרח". וכן בבאר יצחק על פרש"י כאן מפרש (לפרש"י) ד"והנה פרח" "ויוצא פרח" ב' פרטים הם. וצ"ע.

יפרח" ו"פרח" האמורות לעיל, שאינן מוגבלות ל"משמעו", כנ"ל; ומאידך אין רש"י צריך לבאר זאת לעיל בפירושו (ובאריכות), כי לשון "פריחה" ידועה כבר ללומד מן המקרא לעיל³⁷, ובידעו שמדובר כאן במטה, הרי דבר מובן הוא שאין הכוונה ליציאת פרח בלבד אלא לפריחה הכוללת צמיחת פרחים ציצים ופירות.

ומאחר שהלשון "מטהו יפרח" שבדיבור ה' משמעה כללות ענין הפריחה – החל מיציאת הפרח וכלה בכל הפרטים הבאים לאחר מכן – מובן מה שלאחר אמירת הקב"ה בכללות (ובכמה וכמה מקומות) "מטהו יפרח", בא לבסוף פירוט הדברים בפרטיות, "ויוצא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים".

ועל-דרך-זה מובן כפל הלשון שבכתוב, "והנה פרח מטה אהרן לבית לוי ויוצא פרח": תחילה מתארת התורה בדרך כללית – "פרח מטה אהרן" (בדומה לדברי הקב"ה "מטהו יפרח"), ולאחר מכן מפרטת התורה את

אבל כאשר מדובר אודות מטה וכיוצא בזה, ולא אודות אילן, אין הלשון "פרח" מצומצמת דוקא לפריחת פרח, אלא לכל תוספת שהופיעה על-גבי המטה, מפני ש"פריחה" משמשת שם כללי לכל דבר הצומח ומתוסף לאחר זמן³⁴ (ועל-דרך הלשון³⁵ "פורח אבעבועות", "צדיק כתמר יפרח"³⁶).

ולכן הוצרך רש"י לשלול זאת ביחס לנאמר "ויוצא פרח", ש"פרח" האמור כאן הוא "כמשמעו", שיצא מן המטה פרח ממש, ולא כמו הלשונות

(34) להעיר שמלשון רש"י בד"ה ויגמול שקדים "ולמה שקדים הוא הפרי הממהר להפריח מכל הפירות", משמע, שלשון הפרחה גם בפרי האילן קאי על כל צמיחת וגידול הפרי עד גמריו. וראה קה"ר פ"ב, ז "מה השקד הזה משעת שניץ עד שהוא גומר פירותיו כ"א יום" (ועד"ז הוא בירושלמי תענית פ"ד ה"ה (לו). וראה בכורות ח, א. צפ"נ עה"ת הפטורות פ' מטות בתחלתה). וראה מהר"י קרא לירמ' א, יא: שמקדימים פירותיהן לכל הפירות.

אבל ברש"י ירמ' שם: ממהר להוציא פרח קודם לכל האילנות (ואח"כ מביא: ומדרש אגדה השקד הזה משעת חניטתו עד גמר בישולו כ"א יום כו). ועד"ז בשער השמים הנ"ל (בשוה"ג הג' להערה 33) ד"ה וסיבת קדימת: קדימת אילן שקד להוציא פרחים יותר משאר אילנות. ושם לפני"ז ד"ה ואלו הן: ואילן הממהר להביא פירות מכלן הוא אילן האפרסק. ובשו"ת הלכות קטנות שם: על פרחי השקדים שממהרים הרבה קודם ניסן (שהוא לפני הפריחה דשאר האילנות בניסן). ואכ"מ.

(35) ראה לקמן הערה 37.

(36) תהלים צב, יג. ובפרש"י "כתמר לעשות פירות". ובתי"ש שם (ועד"ז שם, ח): יבלבב פירין.

(*) ובא' מכת"י רש"י (שתח"י) הממהר ליגמל מכל הפירות ולהפריח. ובכת"י רש"י יתימן (ירושלים ג. י.) (תשמ"א) הממהר לבוא ולהפריח. ולהעיר מהגירסא בדפוס שני דרש"י (הובא לעיל הערה 23).

(37) לאו דוקא ביחס לאילן (כמו בוישב מ, י והיא כפורחת (שהמדובר בגפן), ורש"י מפרשו כנ"ל הערה 22); וארא ט, ט (פורח אבעבועות ופרש"י "כתרגומו כו' שעל ידו צומחין בועות"). וכמ"פ בפ' תזריע: יג, יב. כה. לט. מב. נז (פרחת היא ובפרש"י "דבר החוזר וצומח"). מצורע יד, מג. וראה מלבי"ם אילת השחר סי' תפט, תצא. ובפ"י לפ' תזריע יג סי' עח. קג. קעג. ועוד. ואכ"מ.

ולהעיר מהנאמר במגורה פרח ופרחי' (תרומה כה, לא ואילך. ויקהל לו, יז ואילך). וראה ת"א בהנ"ל. פרש"י תרומה שם, לא. מנחות כה, סע"ב ובפרש"י שם [ולהעיר מברכות מז, סע"ב "קטן פורח" ובפרש"י ותוס' שם. ולהעיר ממחז"ל לשון תורה לעצמה ולשון חכמים לעצמן (וחולין קלו, ב)]. ואכ"מ.

משה הוציא את כל המטות והראה אותם לבני ישראל, "ויוצא משה את כל המטות מלפני ה' אל כל בני ישראל ויראו גו'", היינו שהראה להם את הכל, כולל הפרחים שנפלו בשעת חנטת הפרי, ובראותם את המטות שעליהם השקדים וכן את הפרחים שנפלו, נוכחו לדעת שב"אהל העדות" אירע כל סדר הדברים, "ויוצא פרח" – "כמשמעו", "ויצץ ציץ" – חנטת הפרי ונפילת הפרח; ולאחר מכן "ויגמול שקדים".

ז. אלא שעל כך אפשר לשאול: לשם מה היה צורך בדיעה זו של בני ישראל, ובכלל, בעצם הסדר הטבעי של צמיחת שקדים במטה –

הלא מאחר שהצמיחה היתה כל-כולה ענין של נס, היה די אילו צמחו שקדים גמורים על המטה?

והנה, לשיטת מפרשים אחרים הדבר מובן, כי לפירושם הפרחים שיצאו ב"פרח" ו"ציץ" זה מוסיפים בגודל הנס. וכמו שביאר הרד"ק⁴², "אמר פרח על יציאת העלים תחלה ואחר כן הנץ וזה היפך בטבע העץ השקד והיה להגדיל הנס"⁴³.

119 אבל לשיטת פירוש רש"י, ש"ויצץ ציץ" היינו "חנטת הפרי כשהפרח נופל", נמצא להיפך – שהצמיחה היתה על-פי הסדר הטבעי של צמיחת שקדים,

ואם כן, אינו מובן: אם לשם הגדלת

פרטי הפריחה: "ויוצא פרח" – כמשמעו, פרח ממש; לאחר מכן "ויצץ ציץ" – חנטת הפרי; ולבסוף "ויגמול שקדים".

ו. אולם לפי זה נשאלת השאלה: מאחר ש"ויוצא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים" הוא פירוט "פרח מטה אהרן" האמור לפניו, ועל סדר הזמנים – מתחילתו ("ויוצא פרח") ועד סופו ("שקדים") – נמצא שבעת "ויבא משה אל אהל העדות גו'" כבר ארעו בפועל כל שלשת הענינים "ויוצא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים", ואם כן, היה לכתוב לציין כאן רק את הפרט המסיים את השלשה, "ויגמול שקדים", שהרי רק את זאת ראה משה (ולא את התרחשות "ויוצא פרח ויצץ ציץ" – וכמו שהקשה הרשב"ם³⁸)!

ודוחק לפרש שבבואו לאהל העדות ראה משה את מהלך כל שלשת פרטים אלו, זה אחר זה, שכן, איזו תועלת יש בכך שמושה יראה כל זאת – הלא כוונת הדבר היא לשם "והשכותי מעלי תלונו" בני ישראל³⁹, שהם יכירו ויאמינו בכך ש"בחרתי באהרן"⁴⁰?

ולפיכך הוסיף רש"י בפירושו על "ויצץ ציץ", "הוא חנטת הפרי כשהפרח נופל"² – כדי לבאר שהיה זה בהתאם לסדר הטבעי של גידול פירות, ובכך התאפשר שהדבר יוודע לבני ישראל⁴¹ על-ידי ראיית הפרחים שנפלו:

(42) בספר השרשים שלו ערך פרח.

(43) וראה אברבנאל שבהערה 31: כזה ד'

ניסים כ' הד' כ' בהפך המנהג הטבעי כי כאשר יראו השקדים נופל הפרח אבל מכח הנס היו הפרח והציץ וגם השקדים והעלים תמיד יחד בקיץ ובחורף.

(38) פרשתנו י, כג. וראה גם מושב זקנים

כאן בתחלתו.

(39) שם, כ.

(40) פרש"י שם, כג (הובא לעיל סעיף א).

(41) להעיר ממושב זקנים כאן: וג"ל הפרח

נפל כו'.

דוקא⁴⁵ אינו ראוי לכך ואחרים מישראל ראויים יותר ממנו⁴⁶. ועוד זאת: יתכן שציווי הקב"ה למנות את אהרן לכהן גדול בא מצד בקשת ותפלת משה⁴⁷. וכיוצא בזה.

ועל כך בא אות המטות: במטה מצד עצמו וטבעו לא שייך ענין הפריחה וצמיחת הפירות, והדבר אפשרי רק מצד בחירתו ורצונו של הקב"ה;

ומאידך, על-ידי המטות ראו הכל שרצון ה' שבזה פעל שצמיחת השקדים לא היתה ונותרה ענין נסי סתם, אלא הדבר נעשה טבע המטה⁴⁸. ולכן אופן הפריחה היה בסדר טבעי של צמיחת פירות: בתחילה, "ויוצא פרח" כמשמעו, ולאחר מכן "ויצץ ציץ", חנטת הפרי כשהפרח נופל, ולבסוף "ויגמול שקדים", כשהוכר הפרי הוכר שהן שקדים".

ומובן שעל-דרך-זה הוא בנוגע לכהונת אהרן: כל ענין הכהונה באהרן בא מצד בחירתו של הקב"ה, והיה האיש אשר אבחר בו⁴⁹, היינו שהקב"ה מצד עצמו בחר בו (ולא מצד בקשה של

הנס, היה לרש"י לנקוט כפירוש הרד"ק שלא היה הדבר בהתאם לסדר צמיחת השקדים על-פי טבע; ואם לשם עצם הנס, היה הנס צריך להיות באופן שמן המטה יצמחו שקדים גמורים.

ח. והביאור בזה, שבנקודה זו דוקא היה עיקר הטעם לעשיית אות המטות על-ידי הקב"ה:

בליעת "כל האדם אשר לקרח ואת כל הרכוש"² הביאה לידי הידיעה וההכרה³ "כי ה' שלחני לעשות את כל המעשים האלה" – שמשה הנו שליח ה' וכל אשר עושה הוא "על פי הדיבור"; והדבר נתגלה ביתר שאת ובפרטיות בעת שריפת "חמשים ומאתים איש מקריבי הקטורת", כאשר הוכרר לכל שאהרן הוא אשר בחר בו הקב"ה לקטורת – לכהונה גדולה⁴⁴.

אלא שבכך עדיין לא נתבטלו לגמרי תלויות בני ישראל. נס הבליעה גילה רק שכך ציוה הקב"ה, ובשל כך באו כל העונשים, אבל עדיין יתכן שאהרן מצד עצמו הנו שוה לשאר ישראל, "ומדוע תתנשאו"; ויתר על כן – אפשר ש(מצד עשיית העגל) אהרן

(45) ראה פרש"י שמיני ט, ב. שם, כג.

(46) להעיר מאוה"ח שם יז, כ. ושם לפנ"ז יז

סד"ה דבר.

(47) ולהעיר מעקב (ט, כ) ואתפלל גם בעד אהרן. אבל שם המדובר בהגזירה ב"כלוי בנים" (פרש"י שם).

(48) להעיר מעין זה (בענין אחר) מהמבואר בכ"מ (לקו"ש ח"ח ע' 242 ואילך. ושי"ב ב' סוגים בנסיים: אם הנס מחליף טבע ומציאות הדבר, ובכדי לשוב לטבעו הקודם צריך לגס אחר (כמו בידו של משה מצורעת כשלג – שמות ד, וי), או שהנס אינו מבטל טבע הדבר, וכשנפסק הנס חוזר הדבר לקדמותו בדרך ממילא (כמו קרי"ס – ראה בשלח יד, כא. תניא ח"ב פ"ב. ועוד). עיי"ש.

(49) פרשתנו שם, כ. וראה גם טז, ה. שם, ז.

(44) במפרשים כאן יז, ו (ראב"ע, רשב"ם, דעת זקנים. וראה רמב"ן ואברבנאל שם. ועוד) דזה שהר"ן איש נשרפו ע"י הקטורת לא הוכיח לישראל שאהרן נבחר לכה"ג, והר"נ איש היו מחוייבים מיתה שאינן ראויין לכהונה, ויתכן שבתפלתם או בחכמה שידעתם שרפתם המקריבים" (ראב"ע שם); או שציום להקריב אש זרה וכיו"ב (ראה רשב"ם, רמב"ן ואברבנאל שם). וע"ז בא אות המטה (ראה מפרשים הנ"ל).

אבל דוחק לפרש כן דעת פרש"י, דפשיטא דהו"ל לרש"י לפרש. ולהעיר מפ"י השני ברש"י יז, יג.

משה וכיוצא בזה), אך הבחירה גופא היתה באופן שהכהונה שבו נעשתה למעלתו הטבעית.

ועפ"ז מובן גם ציווי הקב"ה⁵⁰ „השב את מטה אהרן גו' למשמרת לאות – לזכרון שבחרתי באהרן הכהן ולא ילוננו עוד על הכהונה": מאחר שהכהונה נעשתה ענין טבעי ועצמי באהרן ובניו, לא יתכן לומר (אפילו כאשר ישנם אחרים המרגישים תשווקה ורצון לעבודה בבית המקדש⁵¹, או מפני כל טעם אחר), שיהיה בכך שינוי – ולאחר זמן יבחר אחר במקומו⁵².

ט. עפ"ז מובן גם המשך פירוש רש"י על „ויגמול שקדים": הוספת הראיה ש„לשון זה מצוי בפרי האילן" אינה רק כדי להוכיח שלשון „ויגמול" נאמרת גם ביחס לפירות (ולא רק ביחס לילד), אלא גם כדי להדגיש שאופן הגידול („ויגמול") שהיה כאן, בשקדים שעל המטה, היה באותו האופן ובאותה התכונה של צמיחה וגידול בפרי האילן.

ולפי הנ"ל יומתק ההמשך בפירוש רש"י „ולמה שקדים הוא הפרי הממהר להפריח מכל הפירות אף המעורר על הכהונה פורענותו ממהרת לבוא"⁵³:

(50) שם יז, כה ובפרש"י שם.

(51) ראה לקו"ש ח"ח ע' 189 ואילך, ש"ל שזה הי' מחלקותו של קרח ור"נ איש – בכלל.

(52) ראה אוה"ח שבהערה 46.

(53) וראה מפרשי רש"י (גו"א ושפ"ח) ההמשך לד"ה זה דפרש"י. אבל י"ל שכל הד"ה בפרש"י שבפסוק זה אינם פירושים נפרדים כ"א בפ"ע, כ"א באים בהמשך אחד, ורש"י מפרש בהמשך פירושו – סדר גידול וצמיחת השקדים, ואח"כ מסיים „ולמה שקדים". וכן משמע בכמה כת"י רש"י (שתח"י). וראה פני דוד שבהערה 28 (אות יוד).

מאחר שפריחת וצמיחת הפירות על המטה כדרך פרי האילן היתה כדי להדגיש שהדבר אירע בסדר טבעי, וזהו הטעם שהדבר היה נוגע לענין כהונת אהרן, כנ"ל, הרי מובן שגם פרט זה שהפריחה היתה במין השקדים דוקא נוגע לענין הכהונה המדובר כאן.

ולפיכך המשיך רש"י וכתב „ולמה שקדים כו'", היינו שגם פרט זה, שהיה הדבר במין (פירות) של שקדים דוקא, נוגע לענינו (אע"פ שלא היתה בכך הוספה באות על בחירת אהרן) – כיון שהדבר בא לרמז ש„המעורר על הכהונה פורענותו ממהרת לבוא כו"י⁵⁴.

121 יו"ד. על-פי הביאור הנ"ל בפירוש רש"י יתיישב גם לשון הגמרא שעמדו עליו הראשונים:

איתא בגמרא⁵⁵, „משנגזו ארון

(54) ואולי י"ל דזה שבסיום פרש"י מביא „ותרגומו" וכפית שגדין כמין אשכול שקדים יחד כפותים זה על זה", הוא לא לבאר ולפרש התרגום (שכידוע אין זה דרכו של רש"י) אלא בא בהמשך לתוכן פירושו*: דלהתרגום אין הפי' „ויגמול" שקדים" המשך ופרט בפריחת השקדים, כמו לפרש"י, וא"כ אין ללמוד מזה „הוא הפרי הממהר להפריח כו' אף המעורר על הכהונה פורענותו ממהר לבוא".

ואולי יש לומר (ע"ד הדרוש שבפרש"י עכ"פ) שרש"י הביא התרגום – כי לפי התרגום בא „וכפית שגדין כו' יחד כפותים זה על זה" ללמד ענין האחדות, היפך „ואתפלג" – מחלוקת קרח. (55) יומא נב, ב. וש"נ.

(*) בדפוס ראשון ושני וכו"כ כת"י רש"י (שתח"י) וכן בכת"י תימן (הנ"ל בשוה"ג להערה 34) ליתא תיבת „ותרגומו" בפרש"י.

(**) ובגו"א מפרש דמתרגום מביא ראי' לפירושו שהוכר הפרי, אלא שבינתיים הוקשה לו „ולמה שקדים .. לבוא כו'". ע"ש.

אבל למאי נפקא-מינה הזכרת הפרחים
[כפשוטו של מקרא, שלא חילק בין
הפרחים] – שהפרחים נפלו כולם ומשה
הראה אותם לכל כשהם מופרדים מן
המטה,

אך על-פי הנ"ל בפירוש רש"י
[כפשוטו של מקרא, שלא חילק בין
הפרחים] – שהפרחים נפלו כולם ומשה
הראה אותם לכל כשהם מופרדים מן
המטה,

הרי מובן, שכשם שבפעם הראשונה
הוציא משה את המקל עם השקדים,
ובנפרד את הפרחים שנפלו, כדי
להראות לבני ישראל שהיו כאן צמיחה
וגידול טבעיים של שקדים, והדבר
מביע את תוכן כהונתו של אהרן, כנ"ל
בארוכה –

כן הוא גם בנוגע לציווי „השב את
מטה אהרן לפני העדות למשמרת לאות
– לזכרון שבחרתי באהרן הכהן ולא
ילוני עוד על הכהונה“, שאף ב„זכרון“
זה נחוץ שיהיו בכלל „השב“ הן המקל
עם השקדים והן הפרחים המופרדים
ממנו, והדבר מורה על האופן „שבחרתי
באהרן הכהן“.

ומהאי טעמא אף בעת הגניזה
נתפרש „מקלו של אהרן בשקדיה
ופרחיה“: כשם שענין הגניזה בארון לא
היה (רק) כדי להבטיח שלא יפול הארון
לידי האויב, אלא (כמו שנתבאר במקום
אחר בארוכה⁶³) לפי שלמקום זה (של
הגניזה) יש דין של מקום הארון (ולכן,
כבר בתחילת בנין הבית על-ידי שלמה,

(במקומות שבהערה 57) אבל בירושלמי שקלים
פ"ו ה"א „ומקלו של אהרן ופרחיו ושקדיו“
(מקדים פרחים לשקדים).

(62) להעיר שברמב"ם רפ"ד מהל' בית
הבחירה כתב רק „מטה אהרן“ ולא הוסיף
„שקדי ופרחיו“.

(63) לקו"ש חכ"א ע' 159 ואילך.

נגנזה עמו⁵⁶ כו' מקלו של אהרן
בשקדיה⁵⁷ ופרחיה. והקשו על כך⁵⁸:
כיצד נזכרו בגמרא „פרחיה“ בשעה
שבכתוב נאמר „ויגמול שקדים“ – והרי
לאחר גמר גידול השקדים, הפרחים
אינם עוד (כיון שנופלים קודם לכן,
כנ"ל?) וכתבו ליישב⁵⁹, ד„מקצת פרחים
נשארו“ כדי להגדיל את הנס⁶⁰.

אלא שעדיין אינו מחזור, לכאורה:
מפני מה הוצרכו בגמרא לפרט את
הפרחים בפני עצמם בגניחת המקל?
הלא לפי הנ"ל היו הפרחים על
המקל, וכאשר נגנז המקל נגנזו ממילא
הפרחים.

בנוגע לשקדים יש לומר (בדוחק
על-כל-פנים) שבכך מתבאר לנו באיזה
„מקלו של אהרן“ מדובר כאן⁶¹;

(56) כ"ה ביומא שם. ובהוריות וכריתות
שבהערה הבאה „נגנז“ וליתא „עמו“. וראה דק"ס
יומא שם בהערות.

(57) כ"ה בעין יעקב ובדק"ס מכ"י. בגמ'
לפנינו „ושקדי“ ופרחיה. בהוריות יב, רע"א
„שקדי“ ופרחיה, וכ"ה בתוספתא יומא פ"ב,
יג* (ועד"ז במכילתא בשלח טז, לג „שקדי
ופרחיה“). ובתוספתא סוטה פ"ג, ב „שקדי
פרחיה“. בכריתות ה, ב: שקדים ופרחים.

(58) ת"י ותוס' הרא"ש יומא שם; ריטב"א שם
– הובאו גם בפני דוד שם אות טו.

(59) שם. ועד"ז הוא ברכותנו בעה"ת פרשתנו
עה"פ, וממשיך „וראי' מיומא ומפרק מקום
שנהגו כו“.

(60) כ"ה בריטב"א שם „כדי להגדיל הנס“.
ובמושב זקנים עה"ת כאן (בתי"ה) „ופי' שבצד
אחד היו שקדים על המטה ובצד אחד היו פרחים
ובצד אחד ציץ וכולם נשארו עליי“. וראה גם
אברבנאל שבהערה 43.

(61) אמנם זה אפשר לתרץ רק לגירסא הנ"ל

(*) וכ"ה בפסחים נד, טע"א לענין עשרה דברים
שנבראו בין השמשות.

„וידע שסופו ליחרב, בנה בו מקום לגנוז בו הארון“⁶⁴ – היינו שקידשו בתורת מקום לקדושת הארון בקודש הקדשים).

הנה על-דרך-זה הוא גם בנוגע לשאר הדברים שהיו „לפני הארון“ – שגניזתם „עמו“ (עם הארון) היא מפני שזהו מקומם, וממילא גם בהמצאם במקום גניזתם הם פועלים פעולה; – ובפרט בנוגע למקלו של אהרן, שהלימוד על כך שנגנז ביחד עם הארון הוא מן הנאמר בו „למשמרת (לאות)“⁶⁵,

היינו שגם במקום הגניזה הוא עומד „למשמרת לאות“ –

ועל כן אף לענין הגניזה נזכר בגמרא בפירוט „מקלו של אהרן בשקדיה ופרחיה“,

וכל זאת יהיה בגלוי בביאת משיח צדקנו, שעליו נאמר⁶⁶ „יפרח בימיו צדיק“, „שבימיו תחזור הכהונה ויפרח מטה אהרן“⁶⁷, במהרה בימינו ממש.

(משיחת ש"פ קרח תשמ"א)

⁶⁴ לשון הרמב"ם שם.

⁶⁵ יומא שם. וש"נ.

⁶⁶ תהלים עב, ז. וראה בעה"ט כאן.

⁶⁷ לשון בעה"ט שם.

